

Titlen og temaet for denne podcast er ”Mit barn skal i skole – overgangen fra børnehave til skole for børn med synsnedsættelse eller blindhed”.

M: Simon Juul

K1: Margit Munk Hansen

K2: Gunilla Nord

M: Velkommen. Du lytter nu til en podcast produceret af specialrådgivningen på Synscenter Refsnæs. Dette er en del af en podcastserie i et podcastkursus for forældre til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. I hver podcast kan du lytte til et relevant tema i forhold til småbarnet, førskolebarnet, skolebarnet eller den unge. Kurset består af en podcastserie lavet i samarbejde mellem Landsforeningen af forældre til blinde og svagsynede, Synscenter Refsnæs og Institutet for blinde og svagsynede: IBOS. Mit navn er Simon Juul, og jeg vil guide dig gennem denne podcast sammen med dine undervisere, Gunilla Kristina Nord og Margit Munk Hansen, som begge er psykologer på Synscenter Refsnæs. Titlen og temaet for denne podcast er ”Mit barn skal i skole – overgangen fra børnehave til skole for børn med synsnedsættelse eller blindhed”.

K1: Overgangen fra børnehave til skole, eller skiftet fra børnehaven til skolen, det ved vi jo er et meget stort skifte. Ofte et af de største skifte for vores børn. Og det gælder alle børn. Både normaltseende børn, og det gælder barnet med synsnedsættelse eller blindhed. Det seende barn ved vi hurtigt vil lære skolens fysiske rammer at kende, og det vil tilegne sig færdigheder ved at se på de voksne, se på børnene omkring sig, imiterer det, de andre gør. De samme forudsætninger for at lærer skolens fysiske rammer at kende og så tilegne sig de færdigheder, som andre børn lettere tilegner sig, det ved vi, at børn med synsnedsættelse eller blindhed ikke har på samme måde. På den måde kan man sige at barnet med synsnedsættelse eller blindhed har en ekstra opgave, en ekstra udviklingsopgave, en ekstra udfordring. Barnet med synsnedsættelse eller blindhed har brug for at få ting vist, de har brug for at blive guidet noget mere, de har brug for at blive fortalt, hvad det er, der er omkring dem. Så de har brug for meget tid til at lære verden at kende, og det tænker man måske ikke over. Men på den måde er de jo meget mere afhængige af miljøet omkring sig langt hen ad vejen i alt fald. Og alt det her, det er noget som forældrene så udmærket godt ved.

K2: I børnehaven oplever mange forældre for eksempel, at børnene har meget voksenkontakt, og at de som forældre har mulighed for daglig kontakt med personale. Aktiviteterne foregår i små grupper, og der er ofte plads til at tage hensyn til det enkelte barn ved for eksempel at guide barnet

til praktiske ting, som at finde madkassen, eller til leg med andre. I skolen er det anderledes, og mange forældre oplever, at der ofte kun er én voksen per klasse og måske en støtteperson. Mange fællesaktiviteter er for alle i hele klassen. Der er ofte heller ikke mulighed for den daglige snak, som der var i børnehaven. I skolen forventes det, at alle børn er på nogenlunde samme udviklingstrin, at de har nogenlunde samme færdigheder og kan mestre en hel skoledag. I skolen er der ofte en struktureret hverdag med en fast timeplan og fastlagte frikvarterer, men det kan hurtigt ske, at strukturen bliver brudt af eksempelvis en vikar, temauger, lokaleskift eller skemaændringer, hvilket ofte er en stor udfordring for børn med synsnedsettelse eller blindhed.

K1: Der er også en forventning om, at det lille skolebarn er motiveret for indlæring og er meget selvhjulpet. Spørgsmålet er så, hvornår er barnet skolemodent eller skoleparat?

K2: For at kunne vurdere om et barn er skolemodent eller skoleparat – uanset om det er seende eller har en synsnedsettelse eller blindhed – er der en række færdigheder, som barnet bør kunne mestre. De områder barnet skal have alderssvarende færdigheder indenfor er udviklingsområderne motorik, sprog, kognition, der psykosociale samt en grad af selvstændighed.

K1: Hvis man tager for eksempel den motoriske udvikling, kan man sige, så skal de have en vis grad i alt fald af finmotorisk modenhed. De skal jo gerne kunne hold på en blyant for eksempel. Indenfor det sproglige område, så er det jo godt, at barnet forstår og kan reagerer passende på de henvendelser, der kommer fra andre. Det gælder både voksne og børn. Og så det kan huske og efterkomme de beskeder, der kommer til børnene i klassen. Og det efter – altså det kan formulere sig nogenlunde klart, og det kan indgå i små samtaler. Når man så tænker på den kognitive side, så er det vigtigt, at barnet formår at løse nogle alderssvarende udfordringer, som for eksempel at sidde selv med små opgave, følge regler i spil og leg og aktiviteter, i det hele taget deltage i aktiviteter. Både konstruktivt og koncentreret og vedholdende. Måske omkring 10 til 15 minutter. Det vil man kunne forvente.

K2: Hvis man ser på det psykosociale, ser man på kan barnet vente på tur? Viser det interesse for andre børn og voksne? Kan barnet lege selv og med andre? Kan barnet selv løse små konflikter eller sige fra? Og kan det hente hjælp, når det er nødvendigt? Kan barnet genfinde balancen eller roen? Det man også kalder selvregulering. Hvis det har været lidt ked af det, eller bliver irrettesat eller har været i en konflikt. I forhold til selvstændighed vil det lille skolebarn kunne mestre noget selvstændig som at sidde og spise sin madpakke, klare toiletbesøg, klæde sig af og på, selv vaske hænder og nogenlunde holde styr på sine ting. (K1: Ja.)

M: Hvad så med hensyn til skolevalg?

K1: Som udgangspunktet er det jo sådan, at børnene skal placeres i den nærmeste distriktsskole, kan man sige. Men er der andre ønsker eller behov omkring skolestart og skoleplacering, så er det faktisk op til den hjemmehørende kommune at træffe beslutning om det. Forældrene har naturligvis nogle ønsker, men beslutningen træffes i kommunerne, og det er vores erfaring i Synscenter Refsnæs, at det er meget forskelligt fra kommune til kommune, hvem der rent faktisk træffer de her afgørelser.

K2: Ud fra socialstyrelsens retningslinjer omkring rehabilitering og undervisning af børn og unge med synsnedsættelse eller blindhed, er der i 2016 blevet udarbejdet en forløbsbeskrivelse, som indeholder faglige anbefalinger. Socialstyrelsen anbefaler, at grundskole og specialskoler sikrer, at eleven har mulighed for at deltage i alle fag i den daglige undervisning, såvel som i prøver, som en del af faglig og social inklusion. Undervisning af elever med alvorlig synsnedsættelse kan som hovedregel planlægges og tilrettelægges ud fra, at eleven deltager i alle aspekter og niveauer af den almene undervisning og opnår de faglige mål og god trivsel. For at understøtte elevens udvikling og læring i almen undervisning, kan der blandt andet anvendes tolætersystem og undervisningsassistenter, der kan støtte den enkelte elev og klassen som helhed. Eleven skal dog overordnet støttes i selv at mestre færdigheder i og uden for skolen.

K1: Men hvis eleven så har brug for støtte i mere end 9 timer om ugen for at kunne deltage i undervisningen, så skal eleven faktisk tilbyde specialundervisning. Og sådan et undervisningstilbud, det kan for eksempel forekomme i forbindelse med, at eleven har andre funktionsnedsættelser end synsnedsættelse eller blindhed.

M: Hvordan kan skole forberede sig til at modtage barnet?

K1: Altså første forudsætning er, at skolen er forberedt på at modtage et barn med synsnedsættelse i det hele taget, hvad angår læringsmiljøet generelt. Det betyder altså, at lærerne for eksempel skal have indsigt i, her er der altså et barn med ekstra udviklingsopgaver. Så lærerne bør vide, hvordan de ekstra udviklingsopgaver imødekommes. Men meget en meget vigtig del i forhold til, at skolen skal forberede sig til at få et barn med synsnedsættelse eller blindhed, det er den koordinerende indsats, der er mellem skole og forældre og så barnets lokale synskonsulent. Fordi ofte, så skifter barnet jo synskonsulent fra den konsulent, det havde i børnehaven til en synskonsulent, der kender til skolemiljøet. Og synskonsulenten har altså viden og erfaring med, hvordan det skal være i skolen, og hun har også – eller han har – kendskab til socialstyrelsens anbefalinger med hensyn til hjælpemidler i undervisningen.

K2: Med hensyn til de fysiske forhold kan det for eksempel være en fordel, hvis barnet har en garderobeplads yderst, så den er nem at finde, og barnet ikke skal lede længe efter sine ting blandt alle andres flyverdragter og lignende. Generelt gælder det både det fysiske miljø som lys, pejlemærker og krav til informations- og kommunikationsteknologi, IKT, at det er den lokale synskonsulent, som har kendskab til og kan rådgive skolen.

M: Hvordan forberede man barnet på at starte i skole?

K1: Altså allerede inden skolestart, der anbefaler vi, at forældre og barnet besøger skolen. Sådant at barnet får mulighed for at fornemme og gå rundt i de fysiske omgivelser – hvor er legepladsen, hvor er toiletterne, og generelt hvordan er skolen sådan indrettet? Så har de bedre forudsætninger for selv at finde rundt, når de starter i skolen og selv finde ud i frikvarteret. Det er ret vigtigt, at de selv kan det. Og som nævnt, så anbefaler vi også, at man gør brug af den lokale synskonsulent. Det er ret vigtigt, at inddrage hende eller ham. For eksempel kan de jo hjælpe med afmærkninger i skolen og pejlemærkninger og lignende, som de ved rigtig meget om. Så inddrag dem.

K2: I skolen vil det være en stor fordel for barnet, hvis det først og fremmest er forberedt på, hvad der skal ske i dag. Men også, at det har indarbejdet nogle gode rutiner og en almindelig dagligdag og livsførelse – altså ADL-færdigheder. Nogle gode rutiner er for eksempel, at barnet selv er med til at pakke sin skoletaske og sin gymnastiktaske, sådan at de selv kan finde deres penalhus, madkasse og lignende og ved, hvad de har med i tasken og for eksempel, hvad de skal have på til gymnastik. Ting som kan være en god ide at øve med barnet hjemme inden skolestart er for eksempel af- og påklædning, personlig hygiejne og spisning, hvordan man sidder passende ved bordet, og at man retter sit ansigt mod andre, når man taler. Det vil sige, at man øver samtalekunst og turtagning i en samtale. Det at modtage hjælp og forstå fælles beskeder.

K1: Og så er det også sådan noget forældre til et kommende skolebarn, der er det altså vigtigt, at forældrene har en positiv indstilling på, at nu står den på skolestart. Det betyder, at forældrene skal være indstillet på at ville og kunne give slip på børnehavebarnet og motivere skolebarnet. Det kan man gøre ved for eksempel at understøtte, at nu er der overgang fra leg til lektier.

M: Hvad så, når barnet er startet i skole?

K1: Altså i forhold til børn med synsnedsættelse eller blindhed, der anbefaler socialstyrelsen, at man arbejder meget målrettet med stimulation af barnet. Altså stimulerer og træner det til socialt samspil, og inddrage barnet i sociale sammenhænge. Og det gør man for at forebygge social isolation blandt andet. Og der ved vi fra forløbsbeskrivelsen fra socialstyrelsen, at der er nogle forhold, der har særlig positiv effekt på inklusion af børn og unge med synsnedsættelse eller

blindhed. Det første er at sikre, at man støtter barnet i at indgå i leg med jævnaldrende. Og lærer barnet at håndterer konflikter altså. Og også at tage initiativ til leg med leg og forskellig former for samvær med andre børn. Det andet er, at pædagoger og lærer jo også skal have en meget grundlæggende synsfaglig viden og også i forløbet i samværet med barnet opdatere sig med relevant synsfaglig viden omkring barnets synsnedsættelse og problematik. Og se det i forhold til barnets udvikling.

K2: Det er vigtigt at acceptere, at der altid skal afsættes god tid til indlæring. Det er vigtigt med pauser, såkaldte brainbreaks, fordi vi ved, at børnene udtrættes. Børn med en synsnedsættelse eller blindhed er på overarbejde i forhold til andre børn, da de ofte skal koncentreres sig ekstra meget for at kunne følge med i alt der sker i klasselokalet og undervisningen. Og de bliver derfor ofte hurtigere udtrættet. Derfor anbefaler vi, at de får pauser, hvor de muligvis ikke skal anvende synet som for eksempel med en lydbog. For nogen kan en pause også være, at de får lov til at tegne eller kigge i en bog.

M: Hvad nu hvis man som forældre eller fagprofessionel er usikker på, om barnet er skolemodent?

K1: Altså er der tvivl om et barn med synsnedsættelse eller blindhed er skoleparat, eller er man i tvivl om, hvilke skoletilbud, der er relevant for ens barn, så er det muligt at tale med den lokale synskonsulent om en henvendelse til specialrådgivningen på Synscenter Refsnæs.

K2: Synscenter Refsnæs har mulighed for at tilbyde barn og forældre ugeophold på Refsnæs sammen med andre forældre og børn for at få en skolestartsvurdering. Vurderingen vil bestå af en tværfaglig observation af barnet i forskellige situationer som leg, samspil, skoleopgaver og eventuel psykologisk testning. Det er også muligt at få skolevurderet barnet i dets eget miljø. Vi kan i vores skolevurdering beskrive barnets niveau og behov, men vi kan ikke afgøre skoletilbuddet. I forlængelse af vurderingen kan vi hos Refsnæs tilbyde vejledende anbefalinger angående skolevalg. Vi kan også tilbyde netværksmøde, hvor de relevante parter kan deltage, således at vurderingen kan drøftes i plenum.

K1: Derudover, så kan Synscenter Refsnæs også tilbyde fagprofessionelle, der skal eller har elever med synsnedsættelse eller blindhed, kan komme på kursus. Altså fagprofessionelle. De kurser er målrettet så de vanskeligheder, som de eller deres elever med synsnedsættelse eller blindhed har, eller det de oplever i forbindelse med den daglige undervisning eller læring. Der kan også tilbydes, at man fra Refsnæs kommer ud med synskonsulenter eller psykologer og tilbyder kurser og vejledning lokalt.

M: Du har nu lyttet til en podcast produceret af Synscenter Refsnæs. Det nationale specialpædagogiske ressource- og videnscenter for børn og unge med synsnedsættelse. Hvis du synes godt om denne podcast, er du velkommen til at dele den med andre, som også kunne få glæde af den. Hvis du er interesseret i at lytte til de øvrige podcast, kan du finde dem på Synscenter Refsnæs' hjemmeside www.synref.dk. Hvis du vil i kontakt med Synscenter Refsnæs kan du enten ringe på 57590100 eller skrive til synscenter-refsnaes@regionsjaelland.dk. Tak fordi du lyttede med.